

Dr. Szele Bálint, KJF, tudományos főmunkatárs: Shakespeare-bemutatók Székesfehérváron¹

1. A székesfehérvári színjátszás kezdetei

A *Hadi és Más Nevezetes Történetek* 1790. szeptember 3-i számának egyik cikke 11 várost sorolt fel, amely a magyar színművészet bázisa lehetne. Köztük volt Székesfehérvár is.² A reformkort megelőző korszak jó értelemben vett nacionalizmusa együtt járt azzal a törekvéssel, hogy a magyar nyelvet a német rovására művelni és terjeszteni kell; ennek a kultúrpolitikai harcnak vált rendkívül fontos elemévé a magyar nyelvű színjátszás. (A témában több összefoglaló mű is született,³ így a korszak színjátszásának részletesebb bemutatására e helyütt nem térünk ki.)

Az 1810-es évek végén kezdődő „páréves színháztörténeti korszak”, ahogy Kerényi Ferenc nevezi,⁴ a magyar színjátszás egyik legszebb – Székesfehérvárhoz kötődő – fejezete lett. A gyorsan kibontakozó színházi élet bizonyítéka az 1818-tól létező saját társulat és az 1820-tól – kissé megkésve – bevezetett bérletrendszer volt. Az 1818-tól 1824-ig tartó időszakot a szakirodalom „a megyei igazgatás korszakának” nevezi.⁵ Az előadások a Pelikán fogadóban voltak. Az első előadást 1818. október 11-én tartották, nagy sikerrel. Egy korabeli szemtanú beszámolójában a következőket írta: „A színházat igen csinosnak találtam, jól van világítva, erős thermolámpával a közepén, mint a pesti vagy



a budai jól ellátott színházban. A zenekar 16 állandó muzsikusból áll, a ruhatár gazdagabb, mint Pesten. A függöny igen szép festésű...”⁶ A körülbelül 11 színészből és 4 színésznőből álló társulat vidéken is gyakran vendégszerepelt.

1824-re a lakosság lelkesedése alábbhagyott, a színház felszerelése megkoptak. 1874-ig „a vándorszínészet kora” következett. 1826-ban a ruhatárt és a könyvtárat a megye átadta Horváth József és Komlóssy Ferenc igazgatóknak, ezután az állandó színház megszűnt, a Pelikán fogadó nagytermét vándortársulatok keresték föl. Ám 1837-re ez tönkrement, ezért 1841-ben átalakították bálteremmé, a színelőadásokat pedig a Fekete Sas fogadóba tették át.

2. A kőszínház létrehozása

A szabadságharc után lassan újjászerveződő magyar színházi életet leginkább a kőszínházak alapítása segítette. 1862-ben Székesfehérváron is nekivágtak a színházalapításnak: létrejött a „Székesfehérvári magyar színügyet pártoló társulat,” de érdemi munka ekkor még nem történt. 1869 végén lendült fel újra a színház ügye, amikor a Vörösmarty-kör telket szerzett és 1870

¹ A kutatás a székesfehérvári Lánosz–Szekfü Ösztöndíj támogatásával valósult meg.

² Kerényi 1990:48

³ Chalupka Rezső (1899): *A székesfehérvári állandó színház története*. Számmer Nyomda, Székesfehérvár. Lauschmann Gyula dr. (1899): *A székesfehérvári színház múltja*. Csitári Nyomda, Székesfehérvár. Cenner Mihály dr. (1972): *Magyar színészet Székesfehérvárott és Fejér megyében*. Székesfehérvár. Talpassy Tibor (1983): *A magyar színjátszás hőskora*. Móra Ferenc Könyvkiadó, Budapest.

⁴ Kerényi 1979:120

⁵ Kerényi 1979:121; Lauschmann „a vármegye kora” kifejezést használja.

⁶ Kerényi 1990:150; Kerényi 1979:124

januárjában felhívást tett közzé az állandó színház megépítésére. Lausmann Gyula már 1899-es könyvében arról panaszkodott, hogy az írott emlékek száma csekély, a történet nehezen rekonstruálható (a hírlapkiadás csak 1871-ben indult el Székesfehérváron). 1872. augusztus 20-án megtörtént a színház alapkövetétele, amire akkor már igen nagy szükség is volt, mert 1873-ban összedőlt a Pelikán fogadó is.⁷ 1874. augusztus 22-én megnyílt a Szkalnitzky Antal tervei alapján felépített színház. Eljött „az állandó színház ideje”, ahogy Lausmann nevezte.⁸ A színház azonban 1878-tól máris hanyatlásnak indult, aminek oka a székesfehérvári és fejér megyei közönség gyorsan elfogyó érdeklődése volt.

3. A vidéki színjátszás válsága – a két világháború között

A színház a századfordulóra szinte teljesen csődbe jutott. A város így 1898. február 20-án árverésen megvásárolta és birtokba vette a színházat. Ezután a feltételeket tehát már a város szabta; így határozták meg például, hogy 1901-től csak magyar nyelvű előadásokat volt szabad tartani. Az ilyen korlátozások miatt az igazgató, a város és a színügyi bizottság viszonya nem volt felhőtlen.⁹ A vidéki színjátszás 1920-tól 1949-ig állandó válságban volt – írja a *Magyar színháztörténet* című monográfia. Székesfehérvár ennek ellenére folyamatosan törekedett arra, hogy a színházat a kulturális élet vezető intézményévé tegye. Vörösmarty születésnapján, 1921. december 1-jén pl. magyar ciklus kezdődött, valamint ekkor vette fel a színház Vörösmarty Mihály nevét. Alapi Nándor igazgatónak a támogatásért cserébe évi 140 előadást kellett tartania, ami nagyon nagy erőfeszítést kívánt meg; 1924-ben fokozták is a színház támogatását. 1936-ra azonban már „katasztrofális volt a színházmenet”. Schmidl Ferenc, a város műszaki tanácsosa a következőket írta: „a városi színház belső kiképzése teljesen elavult. Színpadi része a mai színpadi technikának a legkisebb mértékben sem tud megfelelni, öltözője kevés, díszletraktára nincs, a színpadot megfelelően fűteni nem lehet.” Leírta továbbá, hogy a nézőtér befogadóképessége kicsi, így nem rentábilisak az előadások, és – mivel közeleg az 1938-as Szent István centenárium – „a fent vázolt hiányok megszüntetése nélkül nincs kilátás arra, hogy a város megfelelő szintársulatot kaphasson”.¹⁰ Az állami támogatással felújított épületet 1938. november 15-én adták át.

A két világháború közti időszak nem tett jót a külföldi klasszikusoknak. Az 1921-től 1935-ig terjedő időszakban pl. alig tudunk Shakespeare-előadásról. Faragó Sándor igazgató szinte csak magyar darabokat mutatott be, de a korszak többi igazgatója (Deák Ferenc, Kiss Árpád, Szentiványi Béla, Tolnay Andor, Thuróczy Gyula, Galetta Ferenc, Szűcs László, Putnik Bálint) is főleg zenés előadásokkal és népszínművekkel örvendeztette meg közönségét.

4. Színházi élet a felszabadulás után

A II. világháború során tönkrement a színház épülete, ezért az előadásokat máshol kellett megtartani. „Színház a Szent István teremben” – hirdette a kor több plakátja is. Adataink szerint 1950-től már több helyen is tartottak előadásokat; ilyen volt a Helyőrségi Tiszti Klub, a Városi Kultúrház (Liszt F. u. 1.), az Építők Kultúrotthona (Kossuth u. 14.), valamint egyéb művelődési házak. Az újjáépített Vörösmarty Színház 1962. november 7-én nyílt meg.

A színház igazgatója, Radványi László, mindvégig befogadó színházat csinált, saját társulata tehát a háború után nem volt a színháznak. 1977-től 1983-ig Szalay Vilmos volt a színház igazgatója, aki elődje hagyományait folytatva fogadó színházként működtette a teátrumot, ez azonban az 1980-as évek elejére egyre nehezebben volt fenntartható; egyre

⁷ Siklósi 2002:7-9

⁸ Lausmann 1899:14

⁹ Gajdó 2001:736-37

¹⁰ Gajdó 2005:735

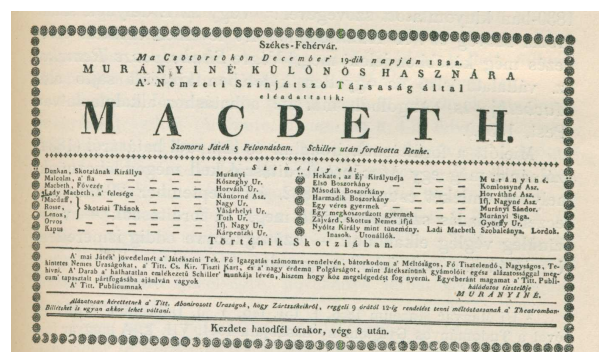
drágább lett a társulatok szerződtetése, valamint egyre nehezebb volt időpontot egyeztetni a társulatokkal. Vértes J. Andor, a korszak ismert székesfehérvári kritikus, 1980-ban a következőképpen összegezte a színház helyzetét: nagy problémát jelent, hogy az 1962-es felújítás során a színház mögé nem épültek fel a kiszolgáló helyiségek, és 1980-ra a műszaki fejlesztések is szükségessé váltak (pl. klímaberendezés beszerelése). „Luxusnak” tartotta, hogy Budapesttől 60 kilométerre üresen áll az ország egyik legkorszerűbb színházépülete. „17 évig nem volt színház; 62-től nem volt társulat” – összegezett.¹¹ Az új igazgató, Péterffy Attila 1982-83-tól már önálló műsorpolitikára törekedett, új színházak új bemutatóit, valamint saját bemutatókat tűzött műsorra az ország akkor egyetlen stagione-rendszerű nagyszínházában. A színház 1995-ben szervezte meg első saját társulatát, főleg fiatal színészeket szerződtetve. A 10-tagú fiatal társulat más színházakkal együttműködve sikeres bemutatókat hozott létre, majd 1996-tól újabb 16 színész szerződtetésével saját produkciók létrehozására is lehetőség nyílt. A korszerűtlen, elavult színházépületet 2004-től felújították, az első előadás a modernizált, kibővített épületben 2005. december 17-én volt.

5. Shakespeare Székesfehérváron

Shakespeare darabjait a kezdetekben erős változtatásokkal, az eredeti szövegeket meglehetősen szabadon kezelve játszották. Az még nagyján, hogy a Shakespeare nevet szinte egyszer sem sikerült helyesen leírni, és az is megbocsátható, hogy – angol nyelvismeret híján – eleinte németből fordították a darabokat. Érthető volt a sietség, hiszen az akkori társulatoknak a csekély számú néző miatt állandóan friss darabokkal kellett előállniuk, a magyar szerzők műveiből pedig akkortájt hiány volt. A mi korunkban azonban kevésbé tűnik elfogadhatónak például az, hogy Shakespeare-é helyett a jól csengő Schiller nevével próbálták meg eladni az egyébként is erősen adaptált darabokat. A kényes közönség nem bírta a trágár szavakat, de a halál is tiltva volt a színpadon, így fordulhatott elő, hogy akkortájt még a *Lear király* is happy enddel zárult. A mókás címcseréken pedig már igazán csak mosolyogni tudunk; a *Sok hűhó semmiért Az egymást bosszantók*, a *Makrancos hölgy A szerelem mindent véghez vihet* címet kapta, de ugyanezt a darabot láthattuk *A makranczos hölgy és az ördögűző huszártiszt* címmel is.

Az egyik legelső komoly Shakespeare-előadás a *Macbeth* volt; ennek a színlapja is fennmaradt. Az előadás bevételét Murányiné különös hasznára ajánlották fel, a szerzőségénél „Schiller után fordította Benke” szerepel. A *Macbeth* főleg a kezdetekben volt népszerű, majd eltűnt Székesfehérvárról és csak az 1970-es években bukkant fel újra. Összesen négy székesfehérvári előadásáról tudunk. A két modern kori előadást a korabeli kritikákból elég pontosan lehet rekonstruálni. A kecskeméti színház 1970-es előadása Udvaros Béla rendezésében kamaradramaként került színpadra, a belső lélektani folyamatok ábrázolására helyezte a hangsúlyt. A veszprémi társulat 1979-es bemutatója pedig szándékosan a *Lady Macbeth*-cselekményt erősítette meg az előadásban, talán mert erre volt a legjobb színésznője.

5.1. A Lear király három előadása



¹¹ Vértes J. Andor 1980:21

Érdeemes még két előadást röviden bemutatni. A *Lear király*, Shakespeare legpezzsimistább hangulatú tragédiája napjainkig összesen 12 bemutatót ért meg Székesfehérváron. A Pécsi Nemzeti Színház *Lear*-bemutatójáról 1965 októberében a *Fejér Megyei Hírlap* csak rövid fényképes hírben emlékezett meg. Az elemzésekből úgy tűnik, az előadás vegyes képet hagyott a nézőkben. Demeter Imre kritikája megemlíti, hogy a pécsiek előadása „nem utánoz, hanem tanul Brok legendás 1962-es változata után is”,¹² ami mindenképpen a rendező érdeme. Mások is elismerően szólnak a rendező koncepciójáról: „egy rendező szempontjából a dráma háromféle idővel rendelkezik: amikor a mű játszódik, amikor az író írta, és amikor a művet játsszák. Dobai Vilmos rendezése ezeket az időket váltakozó hangsúllyal kezeli, s ez leghatározottabban a mostani bemutaton vehető észre: számára a korszerűség a drámának az adott korban való elhelyezkedésével kezdődik. Ez a gondolati törekvés nagyjából egységesen vonul végig az egész előadáson.”¹³

Bánffy György *Lear*-je „követi a mű és a szerep gondolati pályáját, alkatának előnyeit jól használja fel *Lear* ábrázolásában: eléggé energikus, eléggé bölcs tud lenni, a filozofikus jelenetekben kitűnően érvényesül szép szövegmondása, s különösen jó a lelki katarzis döntő mozzanataiban, amikor kilép a szimpla passzív hős művészileg hátrányos helyzetéből, s színészilag nagyon szép perceket nyújt az elborult *Lear* ábrázolásában” – írta róla Thiery Árpád. *Lear* fokáról fokra jut el saját lelkéhez és az újrakezdés emberileg megtisztult pillanataihoz, alakítása ezért is olyan hiteles. Iványi József Kentje kiegyensúlyozott, művészileg átgondolt, finom iróniával, bölcs egyszerűséggel hozta szerepét. Bálint András Edgarja rendkívül kulturált, fegyelmezett volt; ellenben Győri Emil Edmundja egyforma gesztusokat ismételt, modorosságával túnt ki legtöbbször. Paál László Glostere az önmagát félrevezető s a hatalmat gondolkodás nélkül kiszolgáló gyanútlan jellem tragédiáját ábrázolja megrendítő játékában. Goneril és Regan (Koós Olga és Labancz Borbála) megformálása fojtottan drámai: a drámában azonos pontról indulnak, de elegáns eszközökkel érzékeltetik a különbségeket az előadás folyamán. Farkas Gabi Cordeliája sugárzóan tiszta és lírai. Karikás Péter nem tudott megbirkózni a rá testált szereppel: szomorú-keserű, cirkuszi filozófiájú bohócot adott a bölcs mókamester helyett.

Nemzeti Színház

Vil. Hesi Sándor tér

Felújítás: 1974. szeptember 28-án, szombaton este 7 órakor

SHAKESPEARE:

LEAR KIRÁLY

Dráma két részben
Fordította: Várdaymarty Mihály

Lear, Bótonnia királyja	BÁSTI LAJOS
Franciska király	KÖNIGRAD ANITA
Burgundi király	SZOKOLY CSIGYÓ
Cornwall király	TYLL ÁTILA
Albion király	GÉLÉNY KORNÉL
Kent gróf	SINKOVITS IMRE
Gloster gróf	MAJOR TAMÁS
Edgar, Gloster fia	SINKO LÁSZLO
Edmund, Gloster bátyjával fia	SZERSEN GYULA
Curan, udvarnok	PASTOR JÁNOS
Olivia	TERI SÁNDOR I. h.
Prezposzt	SIMONVILY SÁNDOR
Orsolya	RÁCSÁNYI ZSÉLETT
Borbála	KALMÁN GYÖRGY
Himnók	CSURKA LÁSZLO
1. szöveg	VERSENYI LÁSZLO
2. szöveg	KURR TIBOR
3. himnók	GYALOGI CSIGYÓ
Nemes	TARSONYI ELSÉNER
Kapitány	BALOGH LÁSZLO
Gloster	MATHE ERZSI
Regan	BOVATYCS MÁRIA
Cordelia	MARIASS MELINDA

Dialekttervező: JOSIF SVORODA m. v. Jelmegszervező: VAGO NÉLKY
 Irodalmi munkatárs: MESZOLY DEZSO
 Zenei vezető: SIMON ZOLTAN Dramaturg: BERECSKY ERZSÉBET
 A rendező munkatársa: TATAR ESZTER Szenecsis: BAKÓ JÓZSEF
 Rendező: MARTON ENDRE
 Képzőművészeti vezető: VILÁNYI MÁTYÁS

Magyar Nemzeti Színház (Pécs), Hesi Sándor tér, 7600 Pécs, 410497, internet: www.kempeni-szinhaz.hu
 Pécs, Pálfi Sándor tér 4. sz. telefon: 06-74/541 100 (10 vonal) az előadás kezdéséig, a Szent István-templomtól.
 Munkatárs: 1993-94. A Nemzeti Színház Szervezési és Propaganda Osztályának (Pécs, Hesi Sándor tér 7., telefon: 06-74/541 100) munkatársa. Nemzeti Színház Szervezési és Propaganda Osztályának (Pécs, Hesi Sándor tér 7., telefon: 06-74/541 100) munkatársa.

A következő fehérvári *Lear király* a Nemzeti Színház bemutatója volt. A Budapesten 1974. november 28-án debütáló darab egy év múlva, kiforrott előadásként jutott el Székesfehérvárra. Marton Endre a rendezés során nem a *Lear* egyik vagy másik értelmezését kívánta színre vinni, hanem egy teljesebb, bonyolultabb értelmezésre és előadásra törekedett: „reális mérlegeléssel teret enged, hadd bontakozzék ki minél árnyaltabban” – írta egy kritikus.¹⁴ A rendezőnek és a társulatnak ezáltal sikerült megújítani a *Lear királyt*, ami az előadások sikerével is jól mérhető.

Básti Lajos tökéletes *Lear*-nek bizonyult: „látható eszközök nélkül jut el a duzzogó, gyermeki zsarnoktól a purgatórium tüzen önmagát végighurcoló és megtisztuló aggastyánig”. Major Tamás Glosterje árnyalatokig kidolgozott, átélt alakítást nyújtott, „hétköznapien költői és szuggesztív Gloster” volt. Szintén kiemelkedett a társulattól Sinkovits Imre életteli, puritán eszközökkel megformált Kentje és a színész szép beszéde; színt, indulatot, változatosságot vitt szerepébe

¹² Demeter Imre: A színházi hétről. *Film Színház Muzsika*, 1965. október 1.

¹³ Thiery Árpád: *Lear király*. *Dunántúli Napló*, 1965. szeptember 26.

¹⁴ Csapó György: *Lear király*. *Ország-Világ*, 1974. október 16.

az Edgart sokszínűen alakító Sinkó László. Lear lányai közül talán Cordelia volt gyengébb: bár szépsége, fiatalsága, játékának egyszerűsége megigézi a nézőt, Máriaass Melinda drámai ereje ehhez az alakhoz még nem volt elegendő. Találónan jegyezte meg a kritikus, hogy időszerű lenne már a magyar színpadon is egy kevésbé naiv és sokkal küzdőbb Cordelia, ez a karakter ugyanis minden előadásban eltöprel a nővérei harsánysága mellett. Külön kiemelhetjük Kálmán György bolondját, aki „nagyhatású kabinet-alakítást” nyújtott, „bolondja már-már klinikai jelenség” volt¹⁵ – ez egy naturalista színházi felfogás esetén akár még előny is lehetett. Róna Katalin szerint Kálmán bolondja a színpadi történet legfigyelemreméltóbb alakja volt, játék nélkül, szótlánul is jelen tudott lenni a színpadon, és egész lényéből áradt a fájdalmas ironia, a bolondozó vigasztalni akarás, a cselekvésre való kedv. Kálmán azt a bolondot játszotta el, aki a tudástól és a tisztánlátástól boldogtalan – írta Róna.¹⁶ „A színész egyedül áll az üres, sötét színpad szélén. Hangja egyre halkul, az utolsó szavakat nagyon tagoltan már csak suttogja. Ám ez a messziről hangzó suttogás mintha megrázta volna a színpadot. [...] És a szavakra felelő megtisztító csendben a színész megfordul és kimegy”. A pazar színészi játék mellett a kritikusok dicsérték a Jozef Svoboda tervezte lenyűgöző színpadképet is.

Az 1994-es *Lear király* volt a legrosszabb előadás a három közül. Eredeti bemutatója 1993. november 5-én Veszprémben volt, Székesfehérvárra már egy összecsiszolódott előadás jutott el. A kritikusok véleménye lesújtó volt: „szerencsétlen vázlatok jönnek-mennek a színpadon, zömmel annyi figyelmet tanúsítva, mintha pár tekerics szinkronra kaptak volna megbízást” – írta a *Népszabadság* kritikusa.¹⁷ Csak Holl István (*Lear*) és Bakai László (*bolond*) játékát emelik ki a kritikusok,¹⁸ illetve Rancsó Dezsőt, aki némi egészséges humort is csempész a gaz intrikus, Edmund szerepébe. Bakai László *bolondja* „szomorú bolond, csiszolt magánszám gyanánt” – írta a *Népszava* kritikusa.¹⁹ Bősze György *Glostere* jól építette be a szerepébe, hogy a leari világban a jó szándékú kisember is ugyanúgy bűnhődik, mint a király, holott vétlen. Szinte minden elemző kiemeli Khell Csörsz rideg, fémes, sötét díszletét, a romos, piszkos vas és beton építményt, amely jól érzékelteti a lassú pusztulást. A kritika ellentmondásosan értékelt a Forgách András átírt *Vörösmarty-szöveget*: egyikük stílusavesztett, makacsul köznapi szövegre emlékezik, a másik szerint Forgách fordítása visszaadja az eredeti szöveg nyersségét, szókimondását. A szöveg ismeretében jelen tanulmány írója az első kritikusként ad igazat. És egy kis anekdota: az előadás annyira rossz volt, hogy még a helyi kritikust is teljesen megkavarta: csak értelmetlen mondatokat tudott írni az előadásról. Mert mire véljük a következő sort: „Holl István *Learje* képes megmutatni: az ember elvesztvén minden emberi kapcsolatát, miként próbál a tragikus meghasonlás ellenére is „fényt” keresni a zűrzavarban.”²⁰

6. Összefoglalás

A székesfehérvári közönség nagyon sok Shakespeare-bemutatót (és sokkal több egyszerű – ismétlő – előadást) láthatott Székesfehérváron. Az általunk megismert bemutatók statisztikáját a következő táblázat tartalmazza:

¹⁵ Major Ottó: *Lear király. Tükör*, 1974. október 8.

¹⁶ Róna Katalin: *A Bolond: Kálmán György. Színház*, 1975. január.

¹⁷ Bogácsi Erzsébet: *Lear és Dandin György. Népszabadság*, 1994. február 16.

¹⁸ Bartuc Gabriella: *Káosz a lelkekben. Lear király a Petőfi Színházban. Napló*, 1993. november 22.

¹⁹ Stuber Andrea: *Látványban Lear király. Népszava*, 1994. március 31.

²⁰ Kulich Erzsébet: *Amilyen a kor, olyanok az emberei. Fejér Megyei Hírlap*, 1994. január 10.

Shakespeare-bemutatók darabok szerint

Darab címe	1814-1960	1962-2007	Összesen
Hamlet	18	4	22
Rómeó és Júlia	12	4	16
Othello	10	2	12
Lear király	9	3	12
A makrancos hölgy	3	4	7
A velencei kalmár	4	1	5
III. Richárd	1	4	5
Szentivánéji álom	2	3	5
Sok hűhó semmiért	1	3	4
Macbeth	2	2	4
Coriolanus	2	—	2
Antonius és Cleopatra	1	1	2
Julius Caesar	1	—	1
Lóvátett lovagok	—	3	3
Vízkereszt	—	2	2
Ahogy tetszik	—	2	2
Szeget szeggel	—	2	2
A vihar	—	2	2
Troilus és Cressida	—	1	1
Minden jó, ha vége jó	—	1	1
János király	—	1	1
II. Richárd	—	1	1
Rózsák háborúja	—	1	1
Pericles	—	1	1
	66	48	114

Az általunk vizsgált első időszakban tehát 66, a másodikban 48 Shakespeare-bemutató volt Székesfehérváron. Az első előadások főleg tragédiák voltak – erre magyarázat lehet az, hogy a hazai Shakespeare-kultusz kezdetekor elsősorban Shakespeare tragédiáit tartották színpadi bemutatásra érdemesnek. Az 1860-as évektől kezdtek el egyre népszerűbbé válni a Shakespeare-komédiák és a „romantikus” tragédiák (pl. a *Rómeó és Júlia*). Az első időszak 66 előadásából mintegy ötvenet a táblázat első soraiban szereplő négy nagy tragédia tesz ki, és a mintegy 150 év alatt így is csak 13 Shakespeare-művet mutattak be. 1962-től 2007-ig viszont 22 különböző darab szerepelt a Vörösmarty Színházban, sokkal kiegyensúlyozottabb válogatásban.

Az örök sláger természetesen a *Hamlet*, a *Rómeó és Júlia*, az *Othello* és a *Lear király*. Népszerűek voltak egyes vígjátékok és a *III. Richárd*, valamint a *Macbeth* is. Sok darab azonban csak néhányszor szerepelt a műsoron; a XX. században egyszer sem szerepelt két római tárgyú tragédia (a *Julius Caesar* és a *Coriolanus*), ezeket a XIX. század közönsége nyilván jobban értékelte, mint mi, viszont a regényes színműveket és a keserű komédiákat csak az utóbbi évtizedekben fedezték fel a színházak. A legutóbbi években, amióta a székesfehérvári színház saját társulattal dolgozik, erőteljes eltolódás figyelhető meg a vígjátékok irányába.

Irodalom

Gajdó Tamás (2001, szerk.): *Magyar színháztörténet II.* Magyar Könyvklub – Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet.

Gajdó Tamás (2005, szerk.): *Magyar színháztörténet III.* Magyar Könyvklub, Budapest.

Kerényi Ferenc (1979): Székesfehérvár magyar nyelvű színésze a XIX. század első felében. In: Fitz Jenő (szerk.): *Székesfehérvár évszázadai 4.* István Király Múzeum, Székesfehérvár. pp. 119-130.

Kerényi Ferenc (1990, szerk.): *Magyar színháztörténet I.* Akadémiai Kiadó, Budapest.

Lauschmann Gyula dr. (1899): *A székesfehérvári színészet múltja.* Csitári Nyomda, Székesfehérvár.

Siklósi Gyula (2002): *Egy székesfehérvári fogadó 18-19. századi üveg- és kerámiaanyaga*. A Szent István Király Múzeum közleményei, Székesfehérvár.

Vértes J. Andor (1980): Gondolatok a színházban. In: *Ének Fehérvárért antológia*. Székesfehérvár város tanácsa. pp. 14-21.